

MAGYAR KURIR

Bétsből, Kedden, December' 29-dikén 1818.

Oláh Ország.

Konstantinápolyból érkezett legújabb levelekben olvassuk, hogy a' Török Császár a' Bukarestből véletlenül eltávozott Hospodár Hertzeg *Karadscha Jankó* helyébe, Hertzeg *Suzzo Sándort* nevezte Hospodárrá (Vajdává). — *Helvétziai* levelek erősítik, hogy a' H. *Karadscha* Geneva városába megérkezett legyen. Az ő Konstantinápolyban lévő fja hántódás nélkül tartózkodik ott még ma is. A' Császárnak tulajdon keze' írása áltá' bizonyossá tétélett, hogy semmi hántódás nem fogja érni.

Ezen *H. Karadscha Jankónak* elszökését így beszélük elő a' Petersburgi Ujságlevelek. —“

„*Karadscha* még Septemb. 29-dikén (Okt. 11-dikén) délelőtt Bukarestben volt, 's a' *Culesco Ban* holt testét, a' ki nagy pompával temettetett-el, a' temető helyre kikisérte, 's onnét kastélyába vissza térvén 's ebédelvén, azután hintóba ült, 's mintha tsak sétálni menne *Bails* nevű külső város felé hajtatott, a' hol a' feleségével, -fijával, leányával, vejével *Argiropulo Bánnal*, 's *Postelnik Vlckukival*, kik őtet ott készen várták, találkozáván, vellek éti szekerekbe ült, 's az Erdély felé menő úton, *Brassó* felé útnak indult. Valamint 300 *Arnaut* ák kísérték, de ezeknek oltalmába se' helyeztethetvén egész bizodalját, hogy semmi üldöztetéstől ne félhessen, a' vizeken és mocsarakan lévő hidakat, mellyeket a' háta megé hagyott, mind elrontatta.

Illy módon minden megállapodás és akadályoztatás nélkül eljutott az Austriai Monárkhia' határára. Azon Fő Nemeseknek (Bojárok) kiket ő a' maga Helytartóivá nevezett, úgymint *Ban Brankovának*, *Barbo Wakarcskó Worniknak*, *Logofet Samurketschnek*, és *Wissiar Gikának*, más nap virradólag egy pakétot adatott által, melyben őket a' maga onnét lett elűtozása felől tudósítván, meghívta, hogy az ő távoliéte alatt a' tartomány fő kormányozását vegyék által 's folytassák. Az alatt hogy ezek történtek, rettentő félelmeskedésben 's nyughatatlankodásban volt a' Bukaresti nép, attól tartván, hogy mint más időkben az előbbeni Hospodaroknak eltávozásakor történt, most is hasonló támadás és pusztítás fogná a' *Karadscha*' eltávozását is követni, mellyet más alkalmatosságokkal a' heverő *Aranta*-katonák elkövetni szoktak volt, 's a' többi: de most nem így történt a' dolog. Az éjtzaka tsendességben telvén-el más nap' reggel mindeneknek tudtokra adatott, hogy nem hagyatott a' nép minden Kormányozó nélkül, és hogy a' feljebb megnevezett fő Nemesek az ideigóráig való igazgatást által vették, kik is a' következő napon gyűlést tartván, 's a' tanátsba a' több fő Nemeseket is összehivatván, meghatározták, hogy ily környülállások között mitsoda eszközöket kellessék elő venni. Mindenek nagyon várták, hogy mi fog a' Hertzeg' *Karadscha* Konstantinápolyban lévő fijával történni. — (Már

feljebb megemlítettük, hogy még eddig semmi baja se' lett).

Frantzia Ország.

A' Király a' két Kamarák' gyűlésének kinyitódása előtt, már még Dec. 5-dikén, Kérülő irabotsátott vala a' Párisi papi fő Káptalan Vikáriusaihoz, meghíván őket: hogy ahoz, ki a' Királyok' munkáit kormányozza, 's a' ki ezeknek jó munkáikat alattvalójik szeretete 's boldogsága által jutalmaztatja-meg, foháskodásaikkal járuljanak, kérvén, hogy a' nép' képviselő gyűlését böltsességgel 's mérséklettséggel áldja-meg; e' mellett, hogy ugyan ezen czélra nézve a' nép közt közönséges imátságot hirdessenek, 's a' képviselők' első ülését megelőző napon szent Misét tartsanak, mellyen a' Király is a' maga egész Familiákkal 's a' nemzet' Pairjeivel 's Követjeivel egyetemben meg fogna jelenni (mint ezen ájtatos pompát már más izben, a' gyűlés kinyitása' pompájának leírásával együtt elő adtuk). A' beszéd, mellyel a' Király ezen gyűlés' üléseit kinyitotta, e' volt: —“

„Uraim! Az utolsó ülések' kezdetén, a' hazánkat még nyomó szenvedésekből jövő kedvetlenség mellett is abból örömet merithettem, hogy nyomorúságaink' végét, mint közellévőt úgy adhattam elő. Egy nagy szívű maga megszorítás, — mellynél (nemes büszkeséggel mondhatom) — egy nemzet sem adott soha szebb példát — engem azon állapotba helyezett, hogy ezen reménységet tökéletességre vihessen. Ez már bé is tölt. Minden erősségeink az én seregeimtől vagynak elfoglalva; 's egy a' fiaim közül, ki oda sietett, hogy a' megszabadult tartományok' örömének első kiömléséből részt vehessen, tulajdon kezével, a' nép örvendező felkiáltása közt, ütötte-fel a' Frantzia zászlót a' *Thionville* falaira;

ma az egész Frantzia földön tsak ez a' zászló lebeg.

„Azon nap, mellyen gyermekeim, kik ilyen erős lélekkel hordozták egy több mint három esztendeig tartó elfoglalás' terhét, attól megszabadultak, egy, életem legszebb napjai közzül, 's az én Frantzia szívem, nem keyesebb örömet érzett szenvedéseik' elvégződésén, mint a' haza megszabadulásán. Azon tartományok, mellyek a' mái napig gondolataimat fájdalmason foglalatostkodtatták, megérdemlik hogy a' nemzet is gondosan emlékezzen felőlök, a' melly velem együtt, ezeknek nagy lelkű magok feláldozását bámulta.

„Szíveitek' és gondolataitok' nemes egyezése, mellyet megbizonyítottatok, midőn tölletek kérem azon eszközöket, mellyekkel kötelezéstetéseinknek eleget tehessünk, a' Francziák haza szeretete, 's a' nemzetnek a' Királyba vetett bizodalma' kitettző bizonyysága volt — 's Europa Frantzia Országnak örömmel adta vissza az őtet illető rangot.

„Az a' nyilatkoztafás, melly a' Világ előtt felfedezi az öt Hatalmasságok egyesülését megfundáló principiumokat, elégé bizonyítja az Uralkodók közt fennálló barátságot. Ezen boldogító. az igasság lelkétől vezéreltetett, 's a' Vallás és erkölts által erősebbé tetetett egyesülésnek czélja. az Alkuk' fenntartása 's a' fennálló jusokért való kezesség vállalás által, a' háború inségét eltávoztatni: egy hosszas békességre tarthatunk ez által számot, mellyet cz a' Szövetség Európának ígér.

„Hallgatva vártam el ezen boldog időpontot, hogy azon nemzeti innepel foglalatostkodhassam, midőn a' Vallás a' nép és Király közt fennálló kötelet megszenteli. Midőn a' Királyi felkenést ti köztetek elfogadom, az Istent, ki által a' Királyok uralkodnak, bizonyyságul fo-

gom hívni — a' *Chlodowig* a' *Nagy Károly*, a' *Szent Lajos* Istenét. Az oltár előtt újjítom-meg az esküvést, hogy erősebbé teszem azon rendelkezéseket, melyek a' *Constitutzió* által fundálódtak meg, 's a' melly azóta előttem is kedvesebbé lett, mióta a' *Francziák*, egyesültt érzes-sel nyilván és szabadon ahoz kaptak magokat.

„Gondom lesz' reá, hogy az előtökbe terjesztendő törvények körül azon *Constitutzió* mivoltára mindenkor tekintet legyen, hogy a' *Francziák* közönséges jussai mind inkább bátorságba helyeztetődjenek, 's a' *Monárkhia* azon erőbe maraphasson, mellyre szüksége van, hogy a' nép szabadságát megőrizhesse.

„A' midőn, ti *Uraim*, kívánságaimat és igyekezeteimet előmozditjátok, ne felejtsetek- el egyszersmind, hogy ezen *Constitutzió* valamint a' *Depotismustól* *Frantziaországot* megszabadította, a' *revoluzióknak* is határt vetett. Számot tartok a' ti együtt munkálódástokra, azon veszedelmes principiumok megszabolásá-sára, mellyek a' szabadság lárvája alatt, a' társasági rendet fenyegetik, az *Anáschia* által határtalan hatalomra vezetnek, 's mellyeknek fájdalmas győzedelme a' *Világnak* olly sok vérbe és könnyekbe került.

„*Ministereim* előtekbe fogják terjeszteni a' költségek' laistromát, mellyet a' *Státus'* szüksége kíván. Azon történe-teknek mivei, mellyeknek következéseit még most is hordoznunk kell, nem engedték-meg nekem, hogy ti néktek a' népemen fekvő terhek könnyebbitését elő-tekbe terjeszszem, reméllem azonban, hogy szívemnek ezen kedves kívánságát töké-letességre vivő időpont nints meszsze. *Adósságaink'* nevededésének már is vég-hajtás van téve. Bizonyosok lettünk, hogy ezek sebes előmenetellel fognak kis-sebbedni. Ezen bizonyosság 's *Frantzia*

országnak köteleztetése betöltésében meg bizonyított törvényes volta, a' *Státus* hi-telességét állandó fundamentomra áll-itják.

„A' *Frantzia* ifjuság hazájához és *Ki-rályához* való szeretetének nemes példá-ját adta. A' *Rekrutázás* törvényjét enge-delmességgel és sok helyt örömmel haj-iották végre. A' míg az ifju katonák a' seregben szolgálnak, megszabadított test-véreik familiájok kebelében maradnak, 's a' *Veteranusok* kik szolgálatjokat be-végezték, hazájokba vissza térnek. Min-denik eleven példája, hogy melly egye-nes hűséggel hajtódnak végre a' törvé-nyek.

„Az élelemre megkívántató eszközök szükségének nyomorusága után, melly-nek emlékezete szívemnek most is ked-vetlen, a' *Gondviselés* ezen esztendőben jótéteményeivel gazdagon megajándéko-zott, 's mezeinket bőv aratással áldotta-meg. Ezen áldás arra fog szolgálni, hogy a' kereskedést elevenebbé tegye, melly-nek hajóji minden tengereken eveznek 's *Frantziaországnak* vitorláját a' legtávo-labb lévő *Nemzeteknek* is megmutatják. A' haza' függetlenségéhez a' közönséges szabadsághoz járul a' magános ember szabadsába is, mellyet *Frantziaország* illy tökéletesen még soha se birt *Adjunk* ezért hálát ezen sok jótétemények szerzőjének, 's igyekezzünk azokat tar-tossá tenni. Azok fognak lenni ezek, ha a' *Frantziák* minden kedvetlen emlékeze-tet félre téve, minden boszszuálló érzést megfojtva mélyen szívekbe nyomják, hogy a' szabadság elválhatatlan a' jó rend-től, melly a' *Thronuson* mint egyetlen egy *Palládiumán*, nyugszik. Kötelessé-gem szerént oltalmazni fogom ezeket a' közönséges ellenségtől, 's bennetek *Ura-im* ollyan gyámokra talállok, mellyhez soha sem tartottam hiába számot.“ —

A' *Puplicista* nevű újságlévelek,

's utánnok még a *Monitör* is, ily vigasztaló szavakkal kívánnyák enyhíteni a' harminz esztendőig tartott viszontagságok miatt szomorgó Frantzia nép' szívének keserveit. —

„A' Kamarák' gyűlésenek kinyitódását azzal a' nyughatatlankodással vártuk, melyet annak szükséges' volta okozott, hogy állapotunkat meghatározott talpköven állani szemlélhessünk. Ezen állapotra már eljutottunk. Ó időkben ha veszedelem fenyegette az országot, a' thronusra, a' Király' megszenteltetett személyére vetette szemeit az ország: 's vigasztalást és bátorságot kapott a' Felsőgtől. Ismét eljűtünk ezen időre; 1816. ban a' Király vigasztalt inségeink között; 1817-ben megígérte vidékeinknek az idegen seregektől lejendő megmenekedésseket; ma Királyi szavát adá (a' fellhozott beszédben) hogy megoltalmaz, bennünket egy felől a' *Zabolátlanságtól*, más felől a' *Despotismustól*, a' melly állapotnak tsalkatailan betse a' mi polgári szabadságunknak bizonyos kezessége leszen. Így egyszerre eltűnnek a' háládatos Frantziaország szemeji elől azon állapottól való rettegések, melynek visszatérésétől félelmeskedett. *Lehetetlenség az, hogy harminz terhes esztendőig tartott revoluzióból vett tapasztalások Frantziaországra nézve elveszzenek.* Mik okozták inségeinket ezen hosszú idő alatt? Ki-mutatják ezt a' revoluziónak különböző időpontjai, melly az öt megelőzött 500 esztendőnek gyermeke vala, és a' melly boldog állapotra is jutott volna, ha azon jusformálások 's haszonkivánások, mellyekhez a' nagy gráditsra emelkedett kipallérozottság számot tartott, valamelly *legitimus* kifejtődést kaptak volna. A' mi szerentsétlenségeinket főképpen az okozta, hogy az egyetlenegy törvényes 's igazságos eszközt, melyet hasznunkra fordíthatunk volna, minden hajlandóságok' és

tapasztalatlanságok' játékaül kitettük. Revoluziónknak kezdetétől fogva végéig ilyen gráditsfogon léptettük által: A' Rendek közönséges gyűlése (*Etats Generaux*) megnyittatván, e' meg megmenthette volna Frantziaországot, ha az Országlószerk, önnön maga, önnön jusai, 's önnön ereje eránt nem kétségeskedett volna. Ez, a' thronusról való lemondás vala; 's ez elfogadtatván, a' Constituens Gyűlés (*assemblee constituante*) léve Országlóvá. Ez egy éreit megfontolásra méltó néző játék. Ó időkben a' Respublikák, mikor nép zendülés esett, ideigóráig tartó de határ nélkül való hatalommal biró *Diktátorságban* keresték megtartatásukat: itt pedig a' Királyság' örökkétartó Diktátorsága vala az, melly a' maga hatalmát ő maga törte össze, 's így szóllott a' népekhez: *Ezen-túl nints veám bizva, hogy benneteket megtartsalak!* Így ment által a' Királyi erő, de nem a' hatalom, a' Constituens Gyűlésre. Ez a' Gyűlés szükségesképpen gyengébb lévén, se' magát se' a' népet nem kormányozhatta, 's oly gyenge volt, hogy tsak annyi hatalmat sem hagyhatott örökségül az utánna következett Gyűlésnek, a' mennyivel maga birt. lly állapotban vette-által a' Törvényhozó Gyűlés (*assemblee legislative*) az Országlás' gyeplejét. Már ez, a' Királyi hatalomnak tsak az árnyékával birt. Ennek már tsak arra volt ereje, hogy azt egészszen semmivé tegye, mint azzá is tette, hogy az elenyészvén előtte. Már e' még az előbbeni Gyűlésnél is gyengébb lévén, 's magamagának kormányozására se' lévén elégséges, a' sokaságot hivtameg, hogy kormányozza magát, avvagy, melly tsak egygyet tesz', hogy ásson örvényt a' maga' eltemetésére. Ekképpen szármozott a' *Convent* (la Convention) és lett Uralkodóvá, de nem azért, hogy építsen, hanem hogy rontson. Ez, ma-

ga előtt szemlélte állani egy felől a' Fr. sokaságot minden indulatjaival és eszelősködéseivel egyetemben más felől pedig az Europai idegen seregeket a' magok előrevigyázatlan és tehetetlen (két-ségbeesett) fenyegetődzéseikkel. Hogy tehát a' Frantzia sokaságot az idegen seregek ellen fel lehessen lázzasztani, meg kellett nékiük a' rettentő bűnhődésre és erőszakoskodásra való szabadságot ígérni; e' vala a' *Rettenlés' Systemája* (le terreur), melly a' thronusról a' sokaságra szállott hatalom' erköltsi megaltatsonyittatásának legutólsó határja vala. Ez a' gráditsról gráditsra lépő rettenetes-ség a' természetnek megváltozhatatlan rendjében fundáltatott. Már most lássuk az egy, 1,200,000 emberekből álló katonai Respublika' fejtelenségének követke-zéseit is. Egy Katona elő-áll, 's kezét a' kardjára tévén, ekképpen szoll fegy- veres társaihoz: *En vagyok az Ur és a' Mester! Így tettek Marias és Sylla, így Julius Caesar és Oktav- vius, 's az újabb időkben Cromwell, 's így fogna ismét tenni, a' mi szabadság*

eránt viseltető szeretetünk's Depotismus- gyűlölésünk mellett is, kit a' a' itsősség- szomjúzás hasonló útra vezérlem?, ha a' mi Monarkhiai Frantziaországunk egy ál- ortzás Respublikává lehetne. Az efféle veszedelmeket el fogják töllünk üzni, a' mi Királyunk böltsessége és álhatatossá- ga. A' zabolátlanság ugyan még zugo- lódni fog: de erőt veszén rajta a' sza- badság, minthogy ennek a' thronus, a' thronusnak pedig ez a' fundamentuma.

B é t s.

Császár és Király ő Felsége kegyel- mesen méltóztatott T. Sztankovits Má- tyás Urat, a' Felséges Udv. Magyar Can- cellariánál Regestratura és Archivum Di- rektorát, az ő 23 esztendőktől fogva meg- különböztetett hűséggel, szorgalmatos- sággal, és pontossággal folytatott hasz- nos szolgálatai által szerzett érdemeit tekintetbe vévén 's megjutalmaztatni ki- vánván, törvényes házossági maradékai- val egyetemben, minden taksa nélkül, Magyar Nemesi rangra emelni.

Száz forint huszas pénzért adtak Váltó czédulában: —
December' 28 - dikán 249 $\frac{1}{3}$ —

A' gabona' Posonvi mérőjének * középára némely piatzokon: —

	Buza	Elegyes	Ro's	Árpa	Zab	Kukoritza.
Egerben Dec. 14-én	3—3 $\frac{3}{4}$ fl.	2 fl. 30 kr.	2 fl.	1 fl. 30 kr.	1 fl. 12 kr.	2 fl.
Pesten 14-dikén	4 $\frac{2}{3}$ —5 fl.	2 fl. 56 kr.	2 fl. 16 kr.	2 fl. 8 kr.	1 fl. 32 kr.	2 fl. 20 kr.
Debreczenben 14.	2 — 2 $\frac{1}{2}$ fl.	1 fl. 30 kr.	1 fl. 7 kr.	1 fl.	51 kr.	54 kr.
Essegén 15-dikén	2—2 $\frac{1}{2}$ fl.	1 fl. 45 kr.	— —	1 fl. 30 kr.	1 fl. 5kr.	1 fl. 30 kr.
Földváron 12-dikén	— —	— —	1 fl. 30 kr.	— —	1 fl. 15 kr.	1 fl. 37kr.
Romáromban 15-én	— —	3 fl. 50 kr.	— —	2 fl. 6 kr.	— —	— —
Győrben 12dikén	4—5 fl.	3 fl.	2fl. 30 kr.	2 fl.	1 fl. 42 kr.	2 fl. 45 kr.
Szegeden 12-dikén	3 fl. 15 kr.	2 fl. 15 kr.	— —	1 fl.	1 fl.	1 fl. 30 kr.
Weszprémben 14.	4—5 fl.	2 fl. 30 kr.	2 fl. 15 kr.	2 fl.	1 fl. 30' kr.	3 fl.

(Vége az 1818.dik Esztendőnek).

Hazai Dolgok és egyéb Toldalékok.

Magyar Ország.

A' Zágrábi Nemes Káptalanban Nov. 15-dikén Fő Tisztelendő, 's nagy tudományú Steindl Xavér Ferentz Prépost Kanonok, Apostoli Proto-Notarius, Philos. Doctor 's Theolog. Baccalaureus, egykor a' Nagy Váradi Királyi Akademiában a' Mathesis' rendes 's nyilván való Tanítója, a' Philosophiai Kar' Seniora, munkás életének 73-dik esztendejében történt halála által, érdemekkel tellyes pályáját, számos Tisztelőinek 's Barátinak mély bánatjára elvégezte. E' tudós Férfiu Horváth Országban Körös Vármegyében ugyan azon nevű városban 1746-ban Nov. 11-dikén született, 's egész életét a' tudományoknak szentelte. — Legelőbb is Zágrábban a' Grammaticát, azután Budán és Nagy Váradon a' Mathesist 36 esztendeig olly ditséretesen tanította, hogy mind a' köz meglegedést, mind a' tanítványok háládatos emlékezetét, sőt még azt is megérdemlette, hogy Maximilian Fő Hertzeg az utolsó Francia háború alkalmatosságával Nagy Váradon lévén a' Mathesist illető tárgyakat tőle gyönyörködve hallgatná. Illyen fontos szolgálatai által nyerte fényes méltóságait, 's a' tudományok körül forogván egészségének majd nem végső elgyengüléséig megmutatta, hogy azokat méltán viseli. Minekutánna öszveséggel 41 esztendeig tanított volna, Zágrádba ment Övéinek kebelekre pihenni, a' Nagy Váradi Muzsákhoz viseltető szeretetének emlékezetéül Matematikai eszközök gyűjteményét, 's fontos munkáit oda ajándékozván. Öt esztendeig élt még itten, 's nyájas megemlékezéssel várta jó harczolóként az oszlató órát, melly az örök nyugalomba vezérlette. — A' temetést, 's egyéb halotti pompát Fő Tiszt. Gróf Sermage Apátur, Kanonok,

's Fő Director úr ő Nagysága, a' Ditsó-ültnek hajdan tanítványa, fényes egyházi készüléttel 's érzékeny szívvel vitte vegbe.

* * *

A' Tiszt. Benedictinusok' Szerzetes Rende az idén 1 Fő Apáturt, 2 Apáturt, 88 Áldozópapot, 13 Tanító Nevendékpapokat, 68 Philos. 's Theológiát tanulókat, és Novitiusokat, öszveséggel 172 Tagot számlál. Ezek közül 5 Theolog. Doctor; 6 Philos. Doctor, 115 Beesküdt.

* * *

A' Magyar Országai Fő Törvényszék ismét két érdemes tagját veszette el. Dec. 13-ikán Pesten egyszerre való gutaütésben meghalt Méltóságos Prileszky Károly Ur, Sz. István Rendének Keresztes Vitéze, Udvari Tanácsos, és a' Septemviralis Táblának Assessora. Ötet tisztelte Ns. Trencsin Vármegye, mint sok esztendőig volt érdemes Vice Ispányát: a' Haza pedig, mint több Ország Gyűléseken buzgón munkálkodó Követét. Ő Császári Kir. Felsége megkülömböztetésekkel, 's felmagasztalásokkal jutalmazta érdemeit, 's az ügyes Felek háladással hirdetik igazság szeretetét. Már régebben változó vala egészsége; de még illy hirtelen való elvá'ását nem lehetett gyanítani illy derék Férfiúnak, ki hosszabb életre olly méltóvá tette magát. Csak 63 esztendőt élt. Diszes eltemettetését az egézt Curiának, a' számos Nemességnek, és a' Törvényt gyakorló Ifjuságnak jelenléte öregbítette. A' Sz. Ferencz Szerzetének temploma Kriptájába tegnap temettetett; ma pedig ugyan azon templomban Méltóságos B. Perényi Károly Tiberiadi Püspök tartotta érette a' Halotti Misét.

E' hónap 19-dikén pedig Mélt. Petrovics József Ő Császári Király Felségének Udvari Tanácsosa, a' Fels. Septemviralis Táblának Birája, a' Magyar Királyi

Universitásnak Vice-Praesese hosszas betegsége után a' Haldoklók' Szentségében keresztényi buzgósággal részesülvén életének 66-dik esztendejében e' világból kimult. Valamint éltében jeles tudománya és nagy szorgalmatossággal folytatott hivatalai neki köz tiszteletet szerettek; úgy halála is a' Tudósokban és Közhivatalbéliekben érzékeny szomorúságot gerjesztett. A' Törvények' utján kezdette szolgálatját a' Nemes Zágrábi Káptalannál Fiscalisságra lépven; onnan a' Budai Universtáshoz Törvénybeli Professornak jött, 's hivatalját: „Introductio in Jus Publicum Hungariae“ kiadott munkájával diszesítette. Innen Zágrábba Pro-Directorságra emeltetett; a' melly hivatalban Felséges II-dik Jó'sef parantsolatjából Bétsben a' Magyar Jus Publicumot bővebben kidolgozta, 's ezen írásban maradott érdemes munkájáért a' Horváth Országi Banalis Táblánál Assessorrá tétetett; a' honnan a' Fels. Septemvirális Táblához Assessornak és Birónak rendeltetvén egyszer 's mind a' M. Universtásnak Vice-Praesesevé lett. Melly hivatalokat példás buzgósággal folytatván megérdemlette, hogy emlékezete tiszteletben maradjon.

E r d é l y.

A' 2-dik Székely Regiment' nevelő intézetének felállítására Nagy Méltóságú Erdélyi Püspök Rudnay Sándor ó Excja 1000 Rfor, a' Nemes Károlyfejérvári Káptalan 143 Rfor, a' Fejérvári Décánság 103 Rfor, a' Szebeni Décánság 55 Rfor, a' Kolosi Décánság 8 Rfor, a' Debreczeni Prépost 1000 Rfor. A' Kolosvári Plébánus egy Napoleon-Aranyat, a' Püspöki Cancellaria 3 Aranyat adtak.

* * *

P e s t r ő l, Dec. 21. 1818.

Kivévén némely, nyomtatási hibák-

nál többnek tartható eseteket, mellyeknek meghatározása nem tsak egykét Nemzetfitől függ, örömmel azt mondhatni, hogy a' Magyar-Kurír' előkapaszkodása, az előbbi időbeli nevedéséhez szabva, most, valóban óriási lépésekkel mutatja-ki, valamint a' dolgok' elő-adásiban, úgy, az elragattatásig szeretett nyelvünk' előmozdításában is, igazi pallérozódását, tökéletesedését: melyről más-szor, megkedvellendő példák által is könnyű lessz bizonytságot tennünk.

'Tegyük ezen előmenetelünk' egyik részének ezután, holmi közönségesen hasznos, hol gazdasági, hol más akarmiféle tudományoknak 's találmányoknak, vagy tsak titokban heverő némely betses munkamódoknak, a' Magyar-Kurír által lehető köz-hírrétételét. Mert, ne gondolja, annyival - inkább ne hidje valaki, mintha azt, a' mit ő tud, mindenek egyformán úgy tudnák. Következőleg, az afféle, többnyire holmi zugokban heverő apró mesterségeket köz-hírré-adó Hazafi, mindenkor meg fogja érdemleni, legalább azt, hogy az ő szíves tudósítását a' háládatos, sok, szemet-szűrő tekintetben árva Nemzet, jó neven veszi. A' nélkül sem lehet nekünk elmére-ható fellengősebb igazságokba avatkoznunk. — Tegyük-fel most, például és extempore, egy gazdasági hasznos együgyü módot, és lássuk miből áll az —

A s s z ú s z ó l l ő vagy akarmiféle, sűrű vagy tsak homájos Bor' megtisztításának természeti módja.

Meg kell vallanom, hogy a' Bortisztításnak ezt a' módját, én is későbbre halasztottam, mint a' Hazafiság parantsolhatta volna. De, azt is meg kell vallanom, hogy én valóban, ama' méltán híres hegyközi és Sopron-környéki boros gazdáknak — holott nem szólnak, mivel' nyelvek nints, — kigúnyolásoktól

Tartottam, úgy vélekedvén, hogy ők ezt éppen úgy, vagy még jobban tudják mint én? Legyen úgy, a' mint van: én a' tapasztalt módot, hazafiúi szeretetből adom-elő; mert különben, a' borivásban nagyon gyenge lábon szoktam állani.

A' mód ez: — Végy-elő, a' tisztítandó bor' mennyiségéhez szabva, például, 1, 2-4, 5 akós, szapu-sésa-forma kádat. Fürd-meg ezt, a' tinnya vagy feneke felett éppen, és üss a' likka (juk-ba) egy közönséges bor-tsapot. — Végy-elő, ismét például mondom, fél vagy egy akónnyi, több vagy kevesebb asszúszöllőbor-seprőt, vagy más akarmillyet, csak egészséges legyen, a' tisztítandó bor' minémiségéhez választva. Jobbféle seprőt venni alábbvaló bor' tisztításához, kétségtől nem hiba.

Tarts készen minden esetre, ha sok borral van dolgod, egy akkora lepedő-forma, újj, durva (házi) vásznat, hogy az, kétrét-hajtva, a' kádat ne csak beterítthesse, hanem ebbe, felső harmadrésze' méjjségéig le is ereszkedhessen, 's e' mellett még, nem csak a' szegeletei, hanem az egész körülete, egy arasznyi-formán, a' kád' külső kerületére is letsüngjenek. A' kettős ponyvának, ezt a' külső foszláng-kerületét, tsípedd oda erősen, egy magános rábízható abrantsal, felülről lefelé; mely a' lepedő' rántzainál-fogva, könnyen megszorul. Egy körülburkolt 's oda tekergetett kötéllel is erőt-érsz.

Az így fekvő vászonba, önts belé annyi híg vagy sűrű borseprőt, hogy ez abban, mincutánna a' levét, egyszeri, vagy talán kétszeri újjra feltöltés után is leszivárogtatta, a' homok-sűrűségű, vagy öreg iszap-forma seprő, a' vásznat csaknem lélekzetlenül (hermetice) betapasztotta, 's tömötten, egy tenyérynnyi 's néha arasznyi vastagságúvá is lett, valaminth a' szapu-sajtárban a' pároló hamu.

— Inkább csak munka' kezdetén esik a' meg, hogy az először, vagy talán második feltöltés után is lefojó bor nem egészen átlátszó. — A' már megfeneklett seprőre, töltögesd osztán a' zavaros vagy homájos bort, nem zuhanva azért, hogy a' megfeküött seprő (szivárogtató=filtrum) fel ne bomoljon. Ezt így folytatván, tsapolgasd-ki a' tsupa tiszta bort a' kádból, 's töltögesd nyomon kötszőkre vagy hordókra, szándékod szerént. — A' tokaji asszúszöllőbornak csak akkor kell ez a' mesterkedés, mikor annak, seprején való természeti megtisztulását, nem akarjuk elvárni.

Tisztító hasznavétele után, a' szivárogtató-szolgálatott tett seprőnek, ha tokaji vagy más jóféle volt az, ismét hasznát lehet venni, alábbvaló bort jobbitani: ha pedig közönséges seprő volt; az égettbor-főzőbe kerül.

Hova kell ennél természetibb bortisztító mód? nem lehet itt mondani — pintsolás; hanem csak tsűrölgetés, mely a' természetnek egyenes munkája. — A' ki többet tudna hozzá mondani; mondja utánna: a' Magyar-Kurír' Kiadója mindenkor szívesen, — a' Haza pedig, jóneven veszi.

K. Sz. P. F.

T u d o m á n y o s H í r d e t é s.

A' Deák-Magyar-Német Lexiconra való Előfizetés ideje a' jövő Januárius' végéig meghosszabbított. Addig tehát minden Kir. Gymnasiumok T. T. Directoráinál, és Könyvárosoknál is lehet azon Munkának mind a' két Darabjára 12 forintal Váltó tzedulában előre fizetni. A' II-dik Darab a' jövő Mártziusban készül el. — Bétsben Dec. 28-dikán 1818.

Márton József,
a' Lexicon Kiadója.